

PRAKTIJKONDERZOEK

GROEPSPLANNEN... EFFECTIEF?

Over het werken met groepsplannen in het primair onderwijs

Master Special Educational Needs
Griete Wiebenga

De afbeelding op het voorblad laat een pijl zien met daarop een figuur die een richting aanwijst. Het figuur heeft een doelgerichte houding en staat voor mij symbool voor een leerkracht die in zijn groepsplan krachtige doelen stelt en een gerichte aanpak kiest voor de begeleiding van zijn leerlingen. Als leerkracht evalueer je deze doelen en de gekozen aanpak en pas je ze zo nodig opnieuw aan op de leerling. De zigzaggende pijl staat symbool voor de flexibiliteit die de leerkracht daarin laat zien.

Praktijkonderzoek

‘Werken met groepsplannen in het primair onderwijs’

Onderzoeksrapport

Opleiding: Master Special Educational Needs
Leerroute: Gedrag
Module: Kennisconstructie & Praktijkonderzoek
Docent: Tanny Geerse & Marianne Punter
Student: Griete Wiebenga
Studentnr.: S1031432
Datum: 12 mei 2011

Inhoudsopgave

Samenvatting	P.5
Hoofdstuk 1: Inleiding	P.6
§1.1 De aanleiding	P.6
§1.2 Doel in het praktijkonderzoek	P.7
§1.3 Doel van het praktijkonderzoek	P.7
§1.4 Onderzoeksvragen	P.7
Hoofdstuk 2: Theoretisch kader	P.8
§2.1 Ontwikkelingen in het primair onderwijs	P.8
§2.2 Onderwijs op maat	P.9
§2.3 Functie en doel van het groepsplan	P.10
§2.4 Onderdelen van het groepsplan	P.12
§2.5 Fasen van het groepsplan	P.12
Hoofdstuk 3: Opzet van het onderzoek	P.14
§3.1 Onderzoeksgroep	P.14
§3.2 Onderzoeksinstrumenten en procedure	P.14
Hoofdstuk 4: Resultaten van het onderzoek	P.16
§4.1 Hoe wordt er op dit moment op Christelijke Basisschool De Arke gewerkt met groepsplannen?	P.16
§4.2 Hoe denken de leerkrachten van Christelijke Basisschool De Arke over het werken met de groepsplannen?	P.20
Hoofdstuk 5: Conclusies en aanbevelingen	P.24
§5.1 Conclusies uit onderzoeksresultaten	P.24
§5.2 Aanbevelingen	P.25
Literatuurlijst	P.28
Bijlagen	P.29
1. Matrix onderzoeksinstrumenten	
2. Observatielijst groepsplan	
3. Enquête leerkrachten Christelijke Basisschool De Arke	
4. Enquête ouders/verzorgers Christelijke Basisschool De Arke	
5. Enquête leerlingen groep 5 tot en met 8 Christelijke Basisschool De Arke	
6. Lijst met onderwijsbehoeften	

Samenvatting

Christelijke Basisschool De Arke wil passend onderwijs bieden; een vorm van onderwijs waarin iedere leerling zich optimaal kan ontwikkelen op basis van zijn mogelijkheden en talenten, rekening houdend met de verschillen in onderwijsbehoeften van een groep leerlingen. Een hulpmiddel om het onderwijs af te stemmen op deze onderlinge verschillen en de begeleiding van leerlingen in kaart te brengen en te versterken is het werken met groepsplannen. Een groepsplan is kort gezegd een organisatiemiddel om tegemoet te komen aan alle verschillende onderwijsbehoeften van leerlingen in een groep.

Rondom het schrijven van en het werken met groepsplannen is verbetering mogelijk, vinden de leerkrachten van Christelijke Basisschool De Arke. Het groepsplan waar op dit moment mee gewerkt wordt is naar hun mening behoorlijk tijdrovend om in te vullen en niet overzichtelijk genoeg. Daarmee wordt de kloof die er is tussen het schrijven van een groepsplan en de vertaalslag naar de praktijk te groot. Vanuit deze verlegenheids situatie is de volgende onderzoeksvraag gesteld: *Hoe kan het team van Christelijke Basisschool De Arke meer efficiënte groepsplannen ontwerpen, zodat de vertaalslag naar het praktisch handelen daadwerkelijk plaats vindt?*

Het onderzoek dat in dit rapport beschreven is laat de resultaten zien van een onderzoek naar hoe het werken met groepsplannen georganiseerd is en uitgevoerd wordt op Christelijke Basisschool De Arke. Ook de mening van leerkrachten, leerlingen en ouders van Christelijke Basisschool De Arke is gemeten. Uit het onderzoek blijkt dat de gehele onderzoeksgroep het belang inziet van het werken met groepsplannen, maar een aantal leerkrachten geeft aan dat het schrijven van de groepsplannen efficiënter en minder tijdrovend zou moeten kunnen zijn. Als nadeel wordt de administratieve kant voor de leerkrachten genoemd. Daarnaast is het beschrijven van de onderwijsbehoeften en de onderwijsleerdoelen soms lastig voor leerkrachten. En het werken met een groepsplan komt niet altijd goed tot zijn recht wanneer duo collega's elkaar niet goed aanvullen. Er worden ook voordelen genoemd. Het werken met een groepsplan is praktischer dan werken met individuele handelingsplannen. De leerlingen zijn in een groepsplan meer onderdeel van de groep, in plaats van een individu met eigen speciale behoeften. Leerkrachten worden door het begeleiden aan de hand van groepsplannen competent in het handelingsgericht werken. Uit de ouderenquête komt naar voren dat men het werken met een gericht plan binnen het onderwijs belangrijk vindt, maar dat de aangeboden begeleiding aan hun kinderen vaker en explicieter ten gehore mag komen bij ouders en verzorgers.

Dit onderzoeksrapport wordt onderbouwd met een theoretische verdieping, er is uitgebreide aandacht voor de onderzoeksresultaten en het rapport wordt afgesloten met aanbevelingen om het schrijven van en het werken met groepsplannen binnen Christelijke Basisschool De Arke te optimaliseren.

Hoofdstuk 1: Inleiding

In dit hoofdstuk zal de motivatie voor dit onderzoek beschreven worden aan de hand van de verlegenheidsituatie op Christelijke Basisschool De Arke. Vervolgens worden de daaruit ontstane praktijkvraag, de doelen van het onderzoek en de onderzoeksvragen benoemd.

§1.1 De aanleiding

Dit praktijkonderzoek is uitgevoerd op Christelijke Basisschool De Arke, een kleine basisschool in het dorp Wirdum. Op deze basisschool volgen veertig leerlingen onderwijs. Op Christelijke Basisschool De Arke wordt sinds 2002 gewerkt met groepsplannen. In de groepsplannen wordt aandacht besteed aan de niveauverschillen binnen de groep, waarbij de leerlingen geclusterd worden. Dit is vorm gegeven in zon- (ondergemiddeld), maan- (gemiddeld) en ster- (bovengemiddeld) groepen. Voor leerlingen met specifieke gedrags- of leerproblemen worden individuele handelingsplannen ontworpen, waarbij de te bereiken doelen van deze leerlingen overzichtelijk in beeld zijn gebracht. De leerkrachten van de groepen één en twee schrijven per leerjaar tweemaal een groepsplan voor de vakgebieden ordenen en taal. De leerkrachten van de groepen drie tot en met acht schrijven per leerjaar tweemaal voor vier verschillende vakgebieden een groepsplan, namelijk voor technisch lezen, begrijpend lezen, spelling en rekenen. De plannen worden in september en in januari geschreven. In oktober en in april vindt een tussentijdse evaluatie plaats, waarbij aanpassingen in het groepsplan gemaakt kunnen worden. Aan het eind van de periode wordt een eindevaluatie geschreven, waarna de successen en de punten ter verbetering worden meegenomen naar het nieuwe groepsplan.

De verlegenheidsituatie ligt voor de leerkrachten bij zowel het schrijven van de groepsplannen als de daadwerkelijke uitvoering ervan. Leerkrachten besteden veel tijd aan het schrijven van de plannen en werken daar verhoudingsgewijs kort mee voor er een evaluatie plaats vindt en de plannen aangepast worden. Door de tijdsdruk en door de onoverzichtelijkheid van het groepsplan blijkt de vertaalslag naar het praktisch handelen binnen de klas lastig voor leerkrachten. Daardoor wordt aan het nut van een groepsplan voorbij gegaan. Niet iedere leerkracht heeft de onderwijsleerdoelen per leerjaar en de doorgaande lijn goed in beeld, waardoor het stellen van doelen lastig blijkt. Daarnaast worden de doelen door leerkrachten niet altijd realistisch gesteld en bevatten een aantal van de plannen te weinig concrete toepassingen. Een voorbeeld: 'als doel stel ik dat deze leerling van een C-score naar een B-score gaat, door middel van extra aandacht'. De schrijvers zullen zich moeten afvragen of dit doel werkelijk haalbaar is voor deze leerling. Een realistischer doel kan bijvoorbeeld zijn: 'als doel stel ik dat deze leerling van een lage C-score naar een hoge C-score gaat met een bijbehorende DLE van...'. De begeleidingsterm 'door middel van extra aandacht' is breed gesteld en vermeldt niet een specifieke en gerichte aanpak. De niet altijd realistisch gestelde doelen en de te weinig concrete toepassingen hebben tot gevolg dat er groepsplannen liggen waar in de dagelijkse praktijk te weinig van terug te zien is.

Als school willen we graag naar een werkbaar groepsplan toe dat:

- bij de leerkrachten minder tijdsdruk veroorzaakt,
- haalbare doelen bevat,
- overzichtelijk is,
- efficiënt en concreet is (dus direct toepasbaar in de praktijk).

Naar aanleiding van de verlegenheidsituatie is de volgende praktijkvraag geformuleerd:
Hoe kan het team van Christelijke Basisschool De Arke meer efficiënte groepsplannen ontwerpen, zodat de vertaalslag naar het praktisch handelen daadwerkelijk plaats vindt?

§1.2 Doel in het praktijkonderzoek

Het doel in dit onderzoek is om op basis van literatuur te onderzoeken waaraan een groepsplan zou moeten voldoen. Hiervoor is een inventarisatie gemaakt van de hulpvragen die bestaan bij de leerkrachten van Christelijke Basisschool De Arke op het gebied van het schrijven van en werken met groepsplannen. Op basis van de theoretische verdieping en de resultaten van het onderzoek zullen aanbevelingen gedaan worden naar het ontwikkelen van een groepsplan wat bij leerkrachten minder tijdsdruk veroorzaakt, wat overzichtelijk, efficiënt en concreet is met haalbare doelen. Hierdoor zal de vertaalslag naar het praktisch handelen gemakkelijker plaatsvinden.

§1.3 Doel van het praktijkonderzoek

Het doel van het onderzoek is het verhogen van de onderwijskwaliteit op Christelijke Basisschool De Arke, doordat dankzij het efficiënter werken met groepsplannen, bij de individuele onderwijs- en zorgbehoeften van iedere leerling aangesloten wordt.

§1.4 Onderzoeksvragen

Aan de hand van onderstaande onderzoeksvragen en deelvragen zal antwoord gegeven worden op de praktijkvraag.

Wat staat er in de literatuur over het ontwerpen van en effectief werken met groepsplannen binnen het basisonderwijs?

- Wat is de functie van een groepsplan binnen het basisonderwijs?
- Wat is het doel van een groepsplan binnen het basisonderwijs?
- Wat is de positie van een individueel handelingsplan ten opzichte van een groepsplan?
- Welke onderdelen worden in een groepsplan verwerkt?
- Op welke wijze wordt een effectief groepsplan vormgegeven?

Hoe wordt er op dit moment op Christelijke Basisschool De Arke gewerkt met groepsplannen?

- Wat is de visie en missie van Christelijke Basisschool De Arke ten aanzien van zorg?
- Hoeveel ervaring is er op Christelijke Basisschool De Arke met groepsplannen?
- Hoe ervaren leerlingen het werken met niveauverschillen binnen de groep?
- Hoe worden de ouders geïnformeerd over de inhoud van het groepsplan?

Hoe denken de leerkrachten van Christelijke Basisschool De Arke over het werken met de groepsplannen?

- Waar liggen de hulpvragen van de leerkrachten bij het schrijven van een groepsplan?
- Waar liggen de hulpvragen van de leerkrachten bij het werken met een groepsplan?
- Welke onderdelen moeten volgens de leerkrachten verwerkt zijn in een groepsplan?

Hoofdstuk 2: Theoretisch kader

Dit hoofdstuk bevat een beknopt theoretisch kader, toegespitst op de verlegenheidsituatie en de praktijkvraag. In dit hoofdstuk zullen achtereenvolgens de volgende deelvragen worden beantwoord:

- Wat is de functie van een groepsplan binnen het basisonderwijs?
- Wat is het doel van een groepsplan binnen het basisonderwijs?
- Wat is de positie van een individueel handelingsplan ten opzichte van een groepsplan?
- Welke onderdelen worden in een groepsplan verwerkt?
- Op welke wijze wordt een effectief groepsplan vormgegeven?

§2.1 Ontwikkelingen in het primair onderwijs

Het afgelopen decennium vond een drastische reorganisatie plaats in het primair onderwijs. In 1990 gaat het project 'Weer samen naar school' van start, waarbij gestreefd wordt naar onderwijs op maat voor iedere leerling. Tegelijk wordt op scholen de term 'adaptief onderwijs' geïntroduceerd. Deze vorm van onderwijs gaat uit van verschillen tussen leerlingen en het onderwijsaanbod wordt op de verschillen aangepast. In het schoolplan staat omschreven dat de leerkrachten van Christelijke Basisschool De Arke ieder kind de lesstof aanbiedt die bij zijn of haar niveau past; er wordt adaptief onderwijs geboden.

In een brief aan de voorzitter van de Tweede Kamer schrijft staatssecretaris Dijkma in 2007 over de problemen in het onderwijs. Ze noemt het gebrek aan samenhang binnen de speciale leerlingenzorg, de kwaliteit van de speciale leerlingenzorg en de financiële problemen. Dijkma schrijft vervolgens in 2009 dat het kabinet deze problemen wil oplossen door een systeem te ontwikkelen dat kinderen in het regulier stelsel houdt, zodat een passend onderwijs- en zorgaanbod dichtbij huis voor kinderen met specifieke hulpvragen gerealiseerd wordt. Steeds meer kinderen met specifieke behoeften volgen onderwijs op een reguliere school in zijn of haar directe omgeving. Dit wordt 'Passend Onderwijs' genoemd.

Door deze ontwikkelingen gaan scholen zich in de laatste jaren steeds meer oriënteren op de zorg. Daarnaast wordt er van scholen gevraagd om hun zorgbeleid in kaart te brengen. De druk om te werken aan kwaliteitsverbetering wordt groter. Er is de afgelopen jaren nadrukkelijk geïnvesteerd in kwaliteitsbeleid. Een onderdeel van dat kwaliteitsdenken is het constant verbeteren van de zorgstructuur (Van de Wiel & Huijgens, 2007).

Vanaf augustus 2012 krijgen de reguliere basisscholen in Nederland een algemene zorgplicht. Die zorgplicht houdt in dat de reguliere basisschool aan elk kind passend onderwijs moet bieden, ook aan kinderen met specifieke ondersteuningsbehoeften. Het uitgangspunt is dat het kind centraal staat en niet het aanbod. Onderwijs bieden aan leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften zal dus een steeds grotere rol gaan spelen in de toekomst. Scholen moeten zichzelf afvragen hoe ze omgaan met de verschillen tussen leerlingen. Leerlingen die voorheen verwezen werden naar het speciaal basisonderwijs blijven in het regulier basisonderwijs, waardoor meer gevraagd wordt van de competenties van leerkrachten in het regulier basisonderwijs. Om onderwijs te bieden aan een groep leerlingen met zijn onderlinge verschillen is het nodig om te differentiëren.

§2.2 Onderwijs op maat

Passend onderwijs betekent maatwerk leveren voor ieder kind. In de schoolgids van Christelijke Basisschool De Arke staat dat de school onderwijs op maat wil bieden. Bokhorst (2008) noemt differentiatie als het middel om dit doel te bereiken. Door leerlingen te leren zelfstandig te werken komt er ruimte om te differentiëren. De leerkracht creëert dan tijd om leerlingen op verschillende niveaus instructie te bieden, waardoor leerlingen meer de hulp krijgen die ze nodig hebben. Op Christelijke Basisschool De Arke wordt leerlingen vanaf de kleutergroepen geleerd om zelfstandig te werken. Door de opbouw en de doorgaande lijn kunnen leerlingen in de midden- en bovenbouw gedurende een bepaalde tijd zelfstandig werken, waardoor de leerkracht onderwijs op meerdere niveaus kan bieden.

Differentiatie is mogelijk op indirecte kenmerken zoals leeftijd of afkomst, op psychologische kenmerken zoals persoonlijkheid, of op directe kenmerken zoals leerstijl en prestatie (Lowyck & Verloop, 2003). Op Christelijke Basisschool De Arke differentiëren leerkrachten voornamelijk in begeleiding en instructie op basis van de onderwijsbehoeften en prestatieverschillen. De differentiatie op basis van tempo is terug te zien in de duur van de instructie, de taken en/of de werktijd.

Onderwijs op maat bieden en omgaan met verschillen is een ingewikkelde aangelegenheid, waarbij moet worden voorkomen dat een aanpak daarin negatieve gevolgen heeft voor risicoleerlingen, aldus Vernooij (2008). Hij stelt dat leerlingen beter leren in heterogene groepen dan in homogene groepen. Op Christelijke Basisschool De Arke zijn kinderen gewend om in heterogene groepen te werken. Er wordt groepsdoorbrekend gewerkt en door de kleine groepsaantallen zitten er twee tot drie jaargroepen bij elkaar in het lokaal. Het is voor de leerkrachten dus noodzaak om te differentiëren.

Zowel Bosker (2005) als Vernooij (2008) benoemen twee differentiatie modellen: convergente differentiatie en divergente differentiatie. Bij convergente differentiatie stelt de leerkracht minimumdoelen die de hele groep moet bereiken, waarbij hij zich met name richt op de laag presterende leerlingen. Er ontstaat dan een meer gelijke verdeling in prestaties. Deze vorm van differentiatie heeft de minst negatieve effecten voor risicoleerlingen, zowel op cognitief als sociaal-emotioneel gebied. Bij divergente differentiatie richt de leerkracht zich op de hele groep, zodat voor alle leerlingen de meest optimale situatie ontstaat. Doordat de prestaties van alle leerlingen toenemen kunnen ook de verschillen toenemen. Op Christelijke Basisschool De Arke worden beide vormen van differentiatie gebruikt. Bij bepaalde vakgebieden wordt een convergente differentiatie geboden, zoals bij rekenen en wiskunde. Voor de leerlingen worden per leerjaar globaal dezelfde doelen gesteld. Bij andere vakgebieden wordt een divergente differentiatie geboden, zoals bij technisch lezen. Er wordt niet alleen gekeken naar de zwakke leerlingen, maar ook naar de leerlingen die boven de maat presteren. Hierdoor wordt tegemoet gekomen aan de ondersteuningsbehoeften van de leerlingen.

§2.3 Functie en doel van het groepsplan

Het vraagt van een leerkracht heel wat om binnen een groep tegemoet te komen aan de verschillen in hulpvragen en onderwijsbehoeften van leerlingen. Frankl (2005) verwoordt een oplossing voor het omgaan met deze verschillen. Ze schrijft (p.89): 'This can be achieved through the integration of special needs planning into whole-class planning, creating group education plans'. Volgens Frankl (2005) zou de werkdruk door te werken met groepsplannen verminderen ten aanzien van het werken met leerlingen met speciale onderwijsbehoeften. Door de onderwijsbehoeften van alle leerlingen van een groep in kaart te brengen in een groepsplan komt er overzicht in de groep en kunnen leerlingen met gelijke onderwijsbehoeften dezelfde begeleiding krijgen. Dit is volgens haar vele malen effectiever dan te werken met individuele handelingsplannen.

Ook Clijsen (2007) vindt het noodzakelijk om door middel van groepsplanning op planmatige en handelingsgerichte wijze te werken. Zijn definitie van een groepsplan is als volgt: 'het is een vastgesteld plan voor een bepaalde periode met aanwijzingen voor onderwijs aan een groep leerlingen, op basis van informatie over de onderwijsbehoeften, waarmee de leerkracht bepaalde doelen beoogt'. Het is een doelgericht, concreet en praktisch plan, waarmee het mogelijk is het handelen van de leerkracht te structureren, te ordenen en te evalueren.

Het werken met groepsplannen is een mogelijkheid om het adaptief onderwijs structuur te geven en de wijze van differentiatie overzichtelijk te maken. Daarnaast is de verantwoording die ermee afgelegd wordt aan ouders of de overheid één van de functies van een groepsplan. Ouders vragen naar de vorderingen van hun kind, de inspectie vraagt naar planmatig en kwalitatief werken. Als school kan daar op deze manier inzicht in gegeven worden (Van de Wiel & Huigens, 2007).

Frankl (2005) benoemt de voordelen van het werken met een groepsplan ten opzichte van een individueel handelingsplan:

- De individuele onderwijsbehoeften van iedere leerling worden door leerkrachten in een groepsplan in kaart gebracht.
- Doordat een leerkracht de onderwijsbehoeften van iedere leerling helder heeft kunnen ouders daar beter over geïnformeerd worden.
- De individuele onderwijsbehoeften van iedere leerling zijn opgenomen in de dagelijkse planning en in de dagelijkse praktijk in de klas.
- De hoeveelheid administratief werk wordt verlaagd door te werken met groepsplannen in plaats van individuele handelingsplannen.

De nadelen van het werken met individuele handelingsplannen zijn helder volgens Clijsen (2007). Het werken met een veelheid aan handelingsplannen gaat volgens hem ten koste van de kwaliteit van instructie en begeleiding, omdat het in de praktijk lastig uitvoerbaar is. Het werken met een diversiteit aan plannen leidt tot een daling van de instructie- en leertijd. In een groepsplan wordt doelgericht omschreven hoe de leerkracht gedurende een periode omgaat met de onderwijsbehoeften van de leerlingen in de groep. Door die overzichtelijkheid en planmatige werkwijze wordt juist instructie- en leertijd gewonnen.

Van de Wiel & Huijgens (2007) vullen aan dat leerkrachten, door te werken met een goed systeem van groepsplanning, waarbij de onderdelen op elkaar aansluiten en er doelgericht gewerkt wordt, tijd besparen en effectief bezig zijn. Als grootste voordeel van het werken met groepsplannen noemen Van de Wiel & Huijgens dat het effectief uitvoeren ervan een competentie van de school is die leidt tot een hogere kwaliteit. Met die kwaliteit kan het onderwijs winnen aan adaptiviteit. Men geeft het onderwijs dan zo vorm dat alle kinderen daarbij gebaat zijn. Met een systeem voor effectieve groepsplanning worden goede afspraken gemaakt en is de procedure helder, waardoor het een onderdeel is van kwaliteitsdenken. De inspectie noemt leerlingenzorg die goed gedocumenteerd is en waarop structureel geëvalueerd wordt een voorwaarde voor het bieden van onderwijs op maat.

Een leerkracht kan dus door te werken met groepsplannen tegemoet komen aan de verschillen in onderwijsbehoeften tussen leerlingen. Van de Wiel & Huijgens (2007) vinden dat men pas effectief werkt met kinderen wanneer de instructie- en ondersteuningsbehoeften van de leerlingen juist in kaart zijn gebracht. Volgens Clijsen (2007) is het vaststellen van de onderwijs- en ondersteuningsbehoeften van leerlingen één van de belangrijkste onderdelen van het groepsplan. Om op zoek te gaan naar de ondersteuningsbehoeften moet de volgende vraag gesteld worden: 'Wat heeft dit kind op deze school, met deze klasgenootjes en deze leerkracht nodig om een bepaald pedagogisch en/of didactisch doel te behalen?'. Vervolgens moeten volgens Pameijer & van Beukeringen (2006) twee stappen genomen worden:

- Vanuit de beginsituatie en de mogelijkheden van het kind worden korte termijn doelen gesteld. Wat wil men bereiken?
- Vanuit de gestelde doelen worden benodigdheden gezocht. Wat hebben kind, ouders en leerkrachten, nodig om dit doel te bereiken en de juiste ondersteuning te bieden?

De leerlingen die extra ondersteuning nodig hebben worden in het groepsplan duidelijk benoemd. Dat kunnen leerlingen zijn die extra instructie en begeleiding nodig hebben, of juist leerlingen die een uitdagend aanbod geboden moet worden. De deskundigheid van de leerkracht is hierbij belangrijk. De leerkracht moet zorgen voor een breed aanbod zodat tegemoet gekomen wordt aan de behoeften van leerlingen (Imants, e.a., 2001). Door de onderwijs- en ondersteuningsbehoeften en de daarbij gestelde doelen in kaart te brengen en te benoemen geeft de leerkracht richting aan zijn handelen voor een bepaalde periode. In het groepsplan moeten concrete aanwijzingen ten aanzien van de doelen staan, waardoor de leerkracht gericht ontdekt wat de leerlingen nodig hebben om de doelen te bereiken. Het geeft structuur aan het onderwijs van de leerkracht.

Clijsen (2007) zegt dat er eventueel een individueel handelingsplan opgesteld kan worden voor een leerling met specifieke behoeften, afwijkend van de rest van de groep. Het handelingsplan kan een onderdeel of bijlage van het groepsplan worden. Het doel daarvan is deze leerling te laten profiteren van het groepsplan. Naast het werken met groepsplannen gebeurt dit weinig, omdat veel specifieke ondersteuningsbehoeften opgevangen kunnen worden binnen het groepsplan.

§2.4 Onderdelen van het groepsplan

Het groepsplan moet volgens Clijsen (2007) een looptijd van tien tot twaalf weken bedragen. Hij maakt een verschil tussen een didactisch en een pedagogisch groepsplan. In dit onderzoek is met name aandacht voor het didactisch groepsplan. Toch noemt Clijsen het een kwaliteit wanneer pedagogische aandachtspunten geïntegreerd worden in het didactisch groepsplan.

Om het beoogd effect te behalen, namelijk het tegemoet komen aan de onderwijsbehoeften van iedere leerling, moet het groepsplan de volgende onderdelen bevatten (Clijsen, 2007):

- Vakgebied
- Subgroepen
- Onderwijsleerdoelen
- Aanpak (wat)
- Organisatie (hoe)
- Evaluatie

§2.5 Fasen van het groepsplan

Er zijn verschillende fasen die doorlopen moeten om het groepsplan op een effectieve wijze te ontwerpen en toe te passen (Clijsen, 2007). Dit is schematisch weergegeven in afbeelding 1.

Stap 1: Het verzamelen en bundelen van de gegevens van leerlingen.

De leerling-gegevens van de groep worden in kaart gebracht. In deze fase verzamelt de leerkracht gegevens van de leerlingen en zet deze overzichtelijk in een groepsoverzicht. Dit kunnen methodegebonden of methodeonafhankelijke toetsgegevens, observaties, gespreksgegevens en onderwijsbehoeften zijn.

Stap 2: Het vertalen van de gegevens in instructie- of ondersteuningsbehoeften.

Op basis van de leerling-gegevens die in het groepsoverzicht opgenomen zijn worden leerlingen geclusterd. Leerlingen met vergelijkbare ondersteuningsbehoeften worden bij elkaar geplaatst om tot een hanteerbaar geheel te komen. Er kan ook juist gekozen worden voor het clusteren van heterogene groepen. De subgroepen kunnen in een clustertekening worden gezet, waardoor patronen zichtbaar worden. Dit kan de leerkracht helpen een keuze te maken tussen aanbod voor de groep, subgroepen of individuele leerlingen.

Stap 3: Het ontwerpen van een onderwijsaanbod.

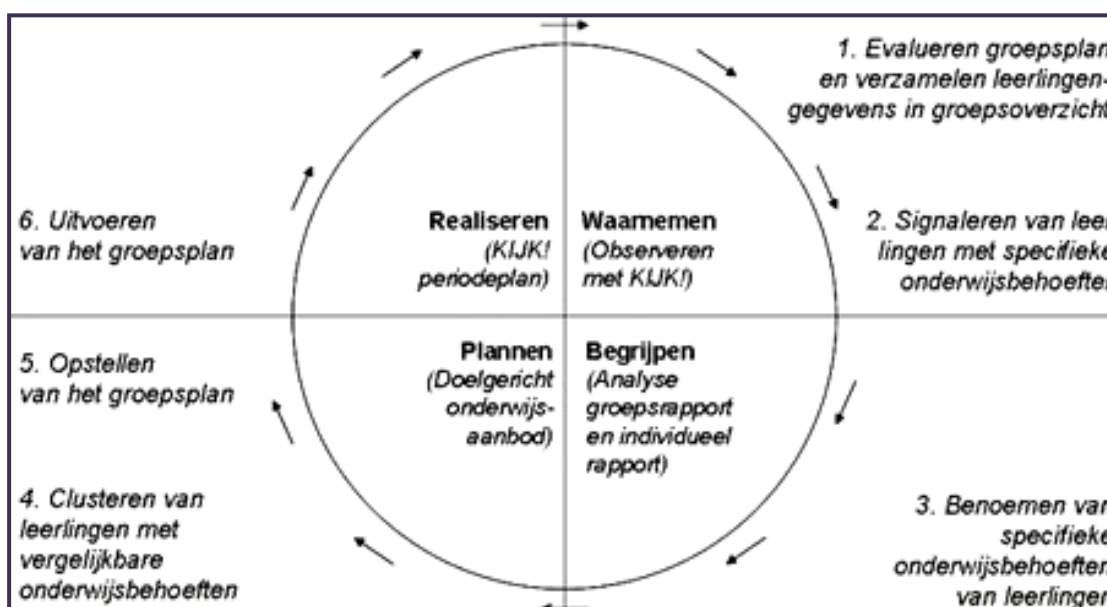
Op basis van de onderwijsbehoeften en de clustering wordt het groepsplan geschreven. Daarin staat het onderwijsaanbod voor de komende periode beschreven. In het groepsplan komen in ieder geval de volgende onderdelen naar voren: namen, doelen, aanpak, organisatie en evaluatie. De doelen worden gesteld aan de hand van de kerndoelen voor het onderwijs, de leerlijn en de methode. De aanpak en de organisatie worden concreet en praktisch beschreven. Bij de evaluatie moet men bedenken hoe men de doelen kan evalueren.

Stap 4: De uitvoering, tussentijdse evaluatie en eindevaluatie.

Het groepsplan wordt gedurende de vastgestelde periode uitgevoerd. Wanneer het nodig is kan het groepsplan tussentijds aangepast worden. Aan het eind van de periode vindt een evaluatie plaats op basis van nieuwe leerling-gegevens. De leerkracht reflecteert op de resultaten van zijn handelen.

Den Dulk (2003) omschrijft deze fasen als signaleren, analyse, voorbereiding, uitvoering en evaluatie. Het signaleringsniveau komt bij het groepsplan niet altijd aan bod, maar kan bijvoorbeeld een leer- of gedragsprobleem bij een leerling zijn. Bij de analyse wordt gekeken naar de leerling-gegevens. In de voorbereidingsfase wordt de aanpak en begeleiding in beeld gebracht en deze concrete activiteiten worden in de uitvoeringsfase uitgevoerd. In de laatste fase, de evaluatie, wordt op de gestelde doelen geëvalueerd. De fasen die Den Dulk omschrijft komen dus grotendeels overeen met de fasen die Clijsen (2007) noemt.

In het artikel van Frankl (2005) staat dat door de leerintenties, de aanpak en inhoud van het leeraanbod te bespreken en te delen met de leerlingen hun betrokkenheid bij het leren en hun gevoel van eigenwaarde zal verhogen. 'Learning intentions can be shared with student, so their engagement in learning will be increased and their self-esteem will raise.' Leerlingen zullen hun eigen leerproces beter begrijpen en willen betrokken zijn bij het bepalen van de leerdoelen en de wijze waarop ze hun leerdoelen kunnen bereiken.

Afbeelding 1: Cyclus van het werken met groepsplannen (P.92, Frankl, 2005)

Samenvattend kan gesteld worden dat het groepsplan structuur aan het onderwijs binnen een groep biedt op een school waar men onderwijs op maat wil geven. Een groepsplan behoort verschillende onderdelen te bevatten en om het groepsplan effectief toe te passen zijn er een aantal fasen die doorlopen moeten worden. Het werken met een groepsplan kent vele voordelen, waarvan de belangrijkste in dit theoretisch kader genoemd zijn.

Hoofdstuk 3: Opzet van het onderzoek

In het vorige hoofdstuk is een beeld geschetst van de literatuur rondom het werken met groepsplannen in het primair onderwijs. In dit hoofdstuk wordt de opzet van het onderzoek uiteen gezet. Daarbij is aandacht voor de onderzoeksgroep, de onderzoeksinstrumenten en de gebruikte procedure.

§3.1 Onderzoeksgroep

Om te komen tot goede aanbevelingen voor het optimaliseren van de groepsplannen zal de mening van de betrokkenen gehoord moeten worden. Daarom zal er onderzoek worden gedaan onder personeel, ouders en leerlingen van Christelijke Basisschool De Arke.

De groep personeelsleden omvat de parttime en fulltime leerkrachten, directie en intern begeleider. De onderzochte groep personeel bestaat daarmee uit een totaal van vijf personen. De groep leerlingen bestaat uit de kinderen van de groepen vijf tot en met acht van Christelijke Basisschool De Arke. Deze groep bestaat uit twintig leerlingen. Twaalf ouders en/of verzorgers hebben hun mening laten horen via een enquête.

De onderzoeksgroep is gering omdat Christelijke Basisschool De Arke een kleine dorpsschool is, waar in totaal veertig leerlingen onderwijs volgen.

De personen die betrokken zijn geweest bij de uitvoering van dit praktijkonderzoek hebben toestemming gegeven hun medewerking te verlenen aan dit onderzoek.

§3.2 Onderzoeksinstrumenten en procedure

Om dit onderzoek zo valide mogelijk te kunnen uitvoeren en antwoorden te kunnen geven op de onderzoeksvragen hebben kwantitatieve onderzoeksinstrumenten de overhand.

De volgende instrumenten zijn ingezet:

- Een observatielijst. De observatie bestaat uit tien open vragen. Door de observatie toe te passen is er helderheid te verkrijgen over de inhoud van het groepsplan en over hoe er op Christelijke Basisschool De Arke gewerkt wordt met groepsplannen. De observatie is uitgevoerd in april 2011.
- Een enquête afgenomen onder de leerkrachten van Christelijke Basisschool De Arke. Om het werken met groepsplannen in goede banen te leiden is het van belang om in kaart te brengen hoe de mensen die ermee moeten werken er over denken. Pas dan kan met hun behoeftes rekening worden gehouden. Deze enquête, afgenomen in mei 2011, bestaat uit elf meerkeuzevragen en drie open vragen. Naast het peilen van de mening van het personeel meet dit instrument de kennis van en ervaringen rondom het werken met groepsplannen binnen Christelijke Basisschool De Arke.
- Een enquête afgenomen onder de ouders en/of verzorgers van Christelijke Basisschool De Arke. Deze enquête is afgenomen in mei 2011 en bestaat uit vier meerkeuzevragen en één open vraag. Het meet de mening van ouders en verzorgers over de inhoud van een groepsplan en over de wijze van informeren over de begeleiding van hun kind.

- Een enquête afgenomen onder de leerlingen van Christelijke Basisschool De Arke. De leerling-enquête, die afgenomen is in mei 2011, meet de mening over de begeleiding en instructie in de klas van twintig leerlingen uit de groepen vijf tot en met acht. De enquête is schriftelijk en bestaat uit vier meerkeuzevragen. De vragen zijn afgestemd op kinderen uit deze leeftijdsgroep, omdat kinderen van deze leeftijd goed in staat zijn om via een zelfstandig in te vullen enquête aan te geven wat hun mening is.

Naast bovenstaande onderzoeksinstrumenten is er gebruik gemaakt van literatuur om een aantal onderzoeksvragen en bijbehorende deelvragen te kunnen beantwoorden. De toegepaste literatuur staat vermeld in de literatuurlijst. Voor het ontwikkelen van de enquêtes, het interview en de observatielijst is literatuur van Clijsen (2005) en Van de Wiel en Huijgens (2007) gebruikt. Een aantal vragen zijn gebaseerd op bevindingen uit de literatuur.

De onderzoeksresultaten van de personeelsenquête zijn verwerkt in aantallen, omdat de onderzoeksgroep van leerkrachten uit minder dan tien personen bestaat. Verwerking in percentages zou misleidend kunnen zijn. De onderzoeksresultaten van de leerling- en ouderenquête zijn verwerkt in procenten, omdat deze onderzoeksgroepen uit meer dan tien personen bestaan. Er wordt gebruik gemaakt van staafdiagrammen, zodat de gegevens eenvoudig te vergelijken zijn. De kwalitatieve gegevens zijn verwerkt in tabellen.

Hoofdstuk 4: Resultaten van het onderzoek

In dit hoofdstuk zullen de resultaten die zijn verkregen door het inzetten van de onderzoeksinstrumenten beschreven worden. De onderzoeksvragen en deelvragen worden beantwoord.

§4.1 Hoe wordt er op dit moment op Christelijke Basisschool De Arke gewerkt met groepsplannen?

Deze onderzoeksvraag en bijbehorende deelvragen worden beantwoord met behulp van de antwoorden die voortkomen uit de personeelsenquête, de ouderenenquête, de leerling-enquête en de observatie.

- Wat is de visie en missie van Christelijke Basisschool De Arke ten aanzien van zorg?

‘Christelijke Basisschool De Arke; een school op maat!’, dat is de missie van deze school. Er wordt adaptief onderwijs geboden. Leerkrachten bieden ieder kind de lesstof die bij zijn of haar niveau past. Leerlingen volgen een ononderbroken doorgaande leerlijn door de school.

In het schoolplan van Christelijke Basisschool De Arke (2011-2015) staat over de visie ten aanzien van zorg het volgende beschreven (P.23): ‘Onze school heeft een zorgprofiel. Kinderen, die vallen binnen het profiel, kunnen we op Christelijke Basisschool De Arke aannemen. Van belang is dat de leerlingen kunnen samenwerken en zelf verantwoordelijk zijn en dat de zelfstandigheid op een dusdanig niveau is dat ze kunnen groeien binnen onze school. Er zal altijd gestreefd worden naar het aansluiten bij de behoeften en (on)mogelijkheden van het kind. Wij zijn een school waarin verschillen tussen kinderen steeds meer als vanzelfsprekend worden ervaren en uitgangspunt zijn voor het doen en laten. Wij zijn een school die aandacht heeft voor alle kinderen; ieder kind is uniek, met een eigen aard en een eigen leertempo en leerstrategie. De leerkracht coacht en observeert de leerling tijdens het leren. De leerkracht of medeleerling geeft die leerling instructie die dat nodig heeft. De verwerking van de leerstof vindt zoveel mogelijk zelfstandig, individueel, in tweetallen of in kleine groepjes plaats. Binnen de instructie wordt gedifferentieerd in het aantal instructiemomenten. De extra hulp wordt binnen de groep gegeven door de eigen leerkracht. De leerkracht is verantwoordelijk voor het schrijven van de groeps(handelings)plannen. We werken zoveel mogelijk met groepsplannen en zo weinig mogelijk met individuele handelingsplannen. De intern begeleider begeleidt de leerkrachten in dit proces en heeft een coachende rol.’

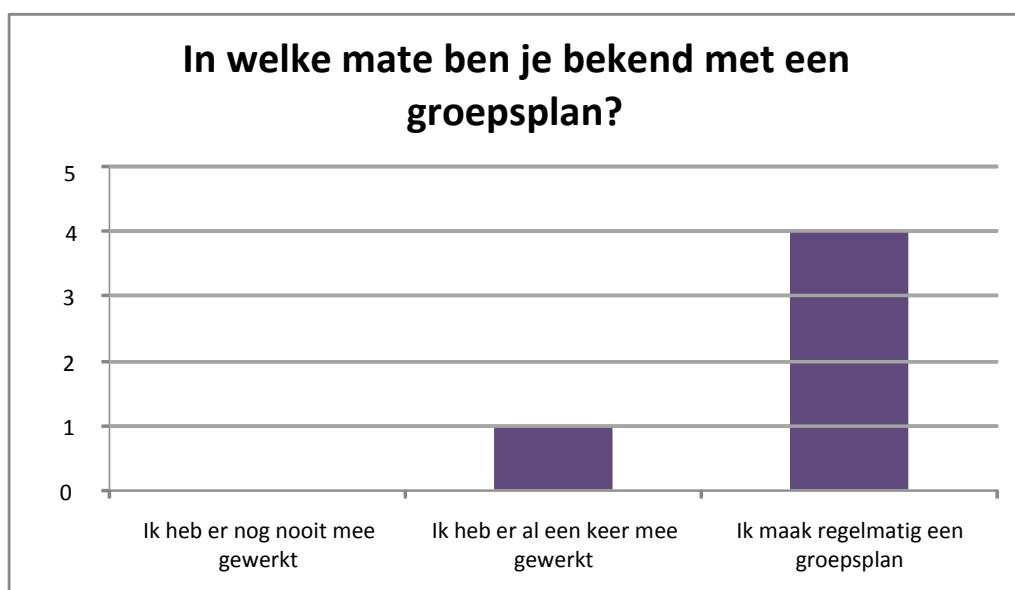
Voor de uitvoering van de zorg voor leerlingen hanteert Christelijke Basisschool De Arke de volgende uitgangspunten:

- Handelingsgerichte werkwijze: vaststellen onderwijsbehoeften door groepsanalyse, groepsplanning, groepsbespreking, leerling-bespreking, tussen- en eindevaluatie, bijstelling onderwijsbehoeften en planning.
- Systematisch volgen van de vorderingen van de leerlingen met behulp van methodeonafhankelijke toetsen en methodegebonden toetsen.
- Systematische analyse van de ontwikkeling van groepen door trendanalyse af te zetten tegen inspectie-, toetsnormen en een evaluatie op het aanbod van leerkrachten.
- Zorg afgestemd op de onderwijsbehoeften van de leerlingen.

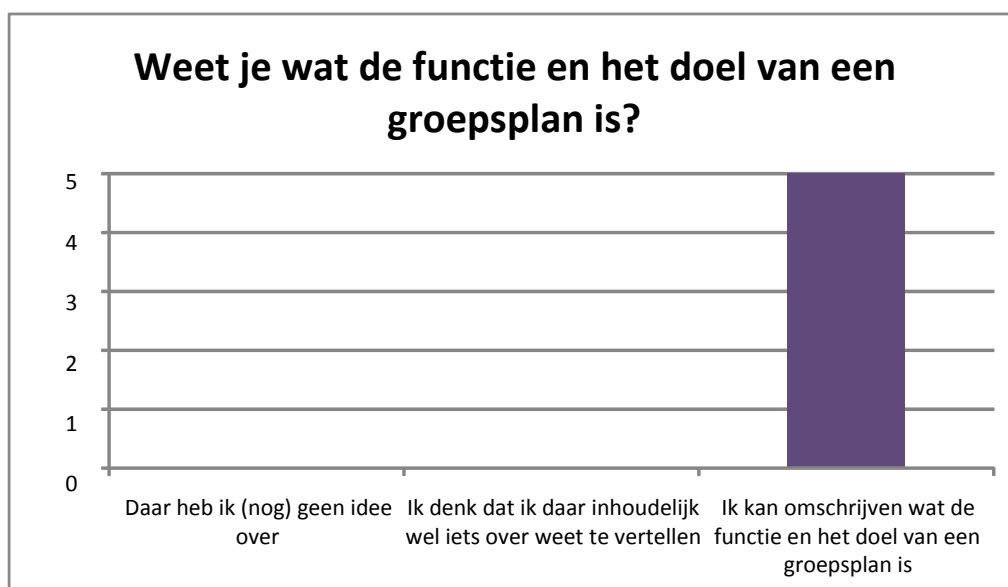
- Afstemmingsniveau van het aanbod wordt vastgelegd in groepsplannen.
- Betrokkenheid leerlingen en ouders bij de planmatige uitvoering van de zorg.
- Gestructureerde en planmatige zorg voor leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften.

- Hoeveel ervaring is er op Christelijke Basisschool De Arke met groepsplannen?

Om de beginsituatie te schetsen is in de personeelsenquête allereerst de vraag voorgelegd in hoeverre men bekend is met een groepsplan. Het blijkt dat de leerkrachten gewend zijn aan het werken met groepsplannen (Figuur 1). Vier van de vijf leerkrachten maken regelmatig een groepsplan. Alle leerkrachten denken het doel en de functie van het groepsplan te kunnen omschrijven (Figuur 2). Hieruit blijkt dat groepsplannen een geïntegreerd onderdeel uitmaken van het dagelijks handelen binnen Christelijke Basisschool De Arke.

Figuur 1 Personeelsenquête; bekendheid van een groepsplan.

Figuur 2 Personeelsenquête; functie en doel van een groepsplan.

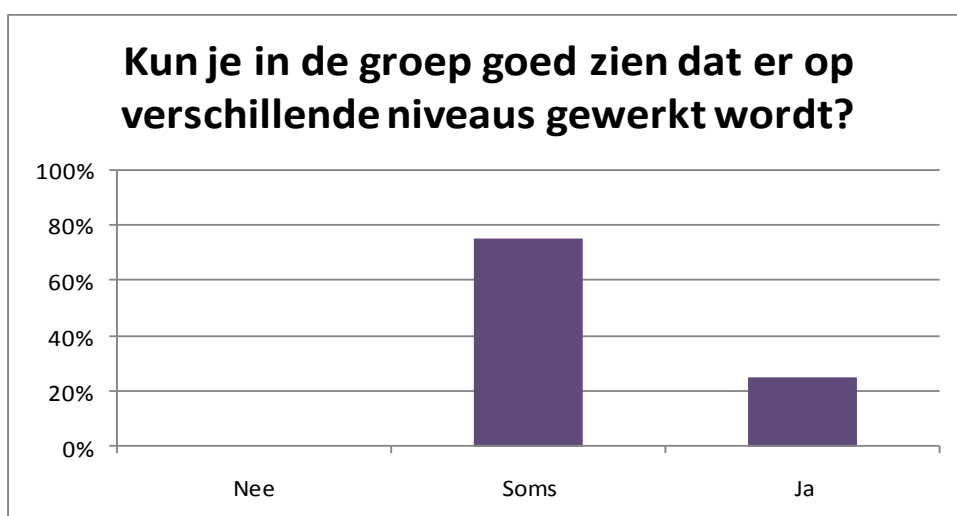
- Hoe ervaren leerlingen het werken met niveauverschillen binnen de groep?

Uit de leerling-enquête blijkt dat het de helft van de leerlingen niet veel uitmaakt dat er gewerkt wordt met niveaugroepen. Vijftien procent van de leerlingen vindt het niet leuk, maar vijfendertig procent vindt het prettig om op eigen niveau te werken (Figuur 3).

Figuur 3 Leerling- enquête; mening over niveauverschillen in de groep.

Figuur 4 laat zien dat vijfenzeventig procent van de leerlingen vindt dat de verschillende niveaus van leerlingen soms terug te zien zijn in de groep. Vijfentwintig procent van de leerlingen vindt dat het werken in de niveaugroepen zeker terug te zien is in de groep. Uit mondelinge navraag bij de leerlingen blijkt dat ze vinden dat de niveauverschillen te zien zijn in verlengde of verkorte instructie, het leeraanbod en de hoeveelheid werk.

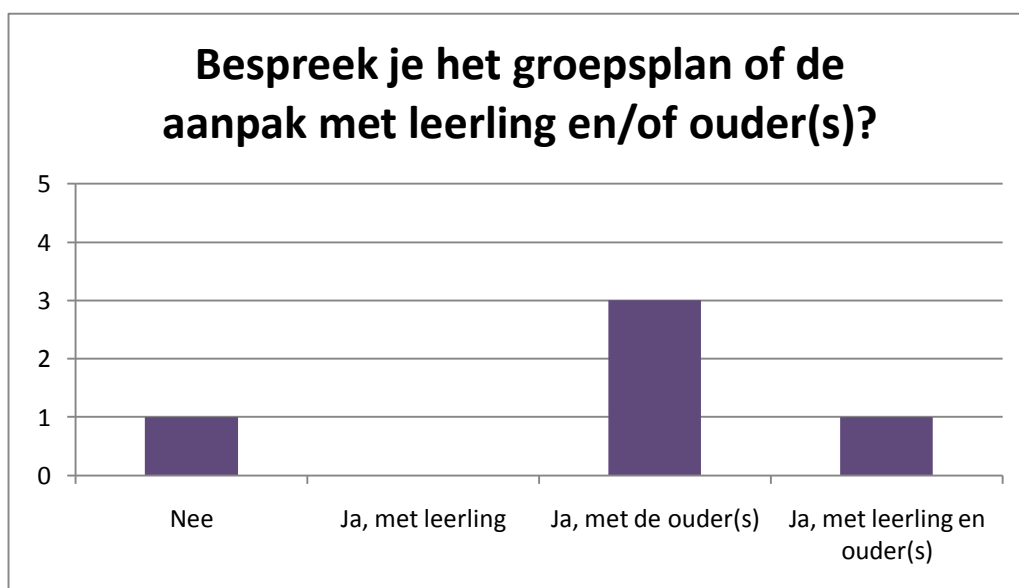

Figuur 4 Leerling-enquête; mening over het werken op niveau.

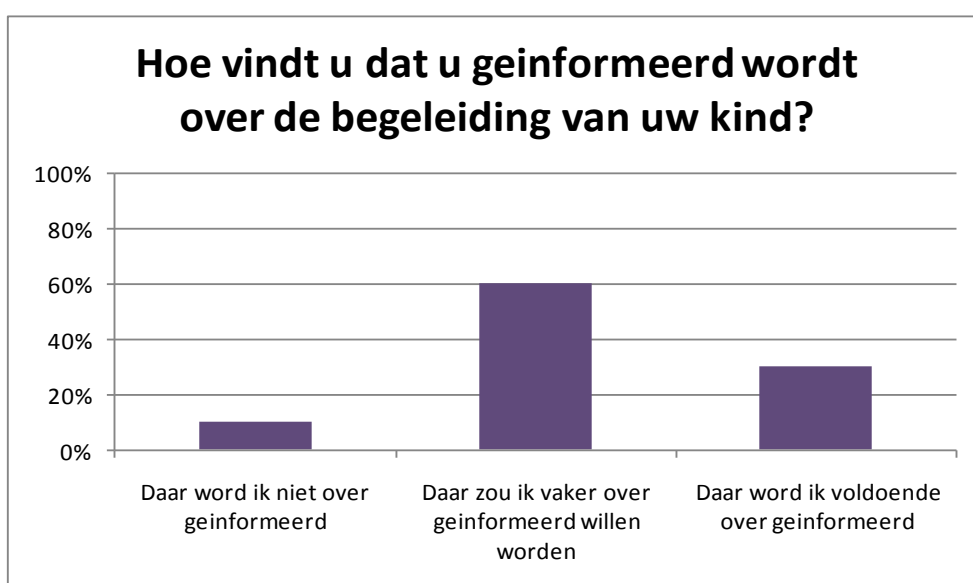
- Hoe worden de ouders geïnformeerd over de inhoud van het groepsplan?

Volgens figuur 5 bespreken drie leerkrachten de inhoud van het groepsplan met de ouders. Eén leerkracht bespreekt de inhoud zelfs met leerling en ouder(s). Eén leerkracht bespreekt de inhoud van het groepsplan niet met de leerling en/of ouder(s).

Vijftien procent van de ouders zegt niet geïnformeerd te worden over de inhoud van het groepsplan, waarin de begeleiding van hun kind centraal staat. Dertig procent wordt voldoende geïnformeerd. Toch wil een meerderheid van zestig procent graag vaker op de hoogte gesteld worden van de manier van begeleiden die aangeboden wordt aan leerlingen (Figuur 6).

Figuur 5 Personeelsenquête; groepsplan bespreken met leerling en/of ouder(s).

Figuur 6 Ouderenquête; informatievoorziening over de inhoud van het groepsplan.

§ 4.2 Hoe denken de leerkrachten van Christelijke Basisschool De Arke over het werken met de groepsplannen?

Deze onderzoeksvraag wordt beantwoord met behulp van de opbrengsten uit de personeelsenquête, die door alle vijf leerkrachten is ingevuld. Het gaat met name om het in kaart brengen van de ervaringen en wensen van de leerkrachten van Christelijke Basisschool De Arke.

- Waar liggen de hulpvragen van de leerkrachten bij het schrijven van een groepsplan?

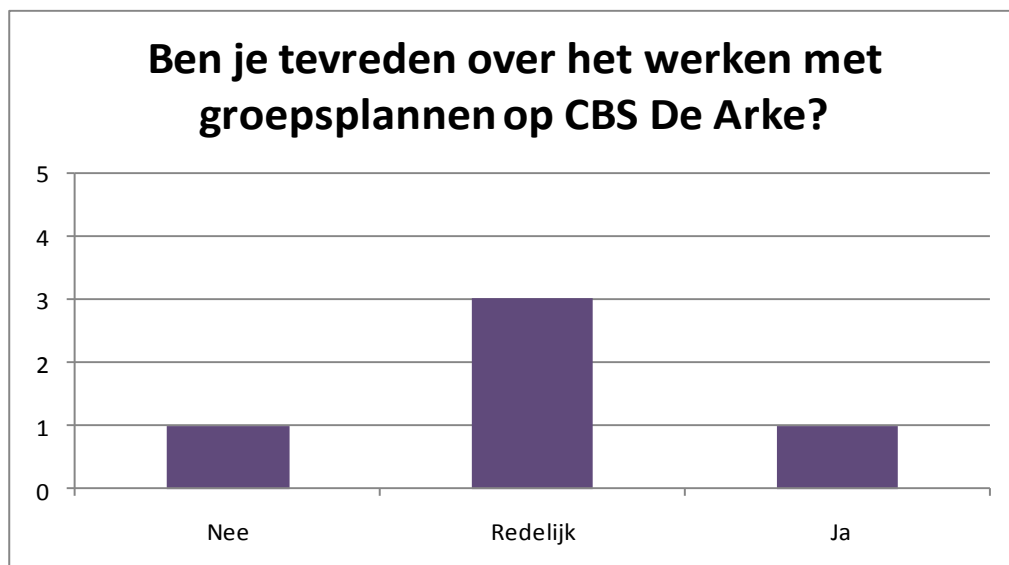
Uit de resultaten van de personeelsenquête blijkt dat het merendeel van de leerkrachten vindt dat het schrijven van een groepsplan behoorlijk wat tijd neemt. In figuur 7 is te zien dat vier leerkrachten vinden dat het invullen van een groepsplan iets te veel tijd kost. In tabel 1 is weergegeven wat leerkrachten zouden willen verbeteren aan het groepsplan. Daaruit blijkt dat men graag een helderder, duidelijker en overzichtelijker groepsplan zou willen zien, waarin kort en krachtig geformuleerd kan worden. De verwachting is dat zo'n groepsplan het schrijven ervan zou vergemakkelijken. Ten slotte zijn de onderwijsleerdoelen en de doorgaande lijn daarin niet bij iedere leerkracht goed bekend, wat het verwerken van de doelen in het groepsplan lastig maakt.

Figuur 7 Personeelsenquête; tijdsbesteding aan het schrijven van groepsplannen.

- Waar liggen de hulpvragen van de leerkrachten bij het werken met een groepsplan?

De tevredenheid over het werken met groepsplannen op Christelijke Basisschool De Arke is verdeeld. Figuur 8 laat zien dat één leerkracht niet tevreden is, drie leerkrachten zijn redelijk tevreden en één leerkracht is wel tevreden over het werken met de groepsplannen.

Figuur 8 Personeelsenquête; tevredenheid over het werken met groepsplannen.

In de enquête is gevraagd om toe te lichten waar men wel of niet tevreden over is rondom het schrijven van en werken met groepsplannen en wat men daarin zou willen veranderen. In tabel 1 zijn de toelichtingen op deze vraag weergegeven.

Wat wil men veranderen?	Waar is men tevreden over?
Een helderder, duidelijker en overzichtelijker groepsplan zou naar verwachting het schrijven ervan en het werken ermee praktischer maken.	Er vindt bewustwording plaats door in kaart te brengen wat men in de praktijk doet of gaat doen, waardoor leerkrachten handelingsgericht werken.
Een groepsplan waarin kort en krachtig geformuleerd kan worden, met ruimte voor individuele bijzonderheden.	De niveau-indeling per vakgebied: ondergemiddeld, gemiddeld, bovengemiddeld bevalt goed.
Het schrijven van het groepsplan zou minder tijdrovend kunnen zijn.	De analyse is goed geïntegreerd in het groepsplan.
Het werken met groepsplannen komt pas tot zijn recht met een goede overdracht naar en overleg tussen duocollega's. Dat gaat niet altijd soepel.	De doorgaande lijn in de school met betrekking tot het werken met groepsplannen is prettig.
Niet iedere leerkracht heeft de onderwijsleerdoelen goed in beeld. Een overzicht van doelen en onderwijsleerdoelen zou prettiger werken.	Het werken met groepsplannen is praktischer dan het werken met individuele handelingsplannen.

Tabel 1 Personeelsenquête; verandering en tevredenheid.

Uit tabel 1 blijkt dat de leerkrachten van Christelijke Basisschool De Arke tevreden zijn over het werken met de niveau-indeling per vakgebied, de duidelijke integratie van de analyse in het groepsplan en het feit dat er een bewustwording plaatsvindt door in kaart te brengen wat je als leerkracht in de praktijk van plan bent, waardoor leerkrachten handelingsgericht werken.

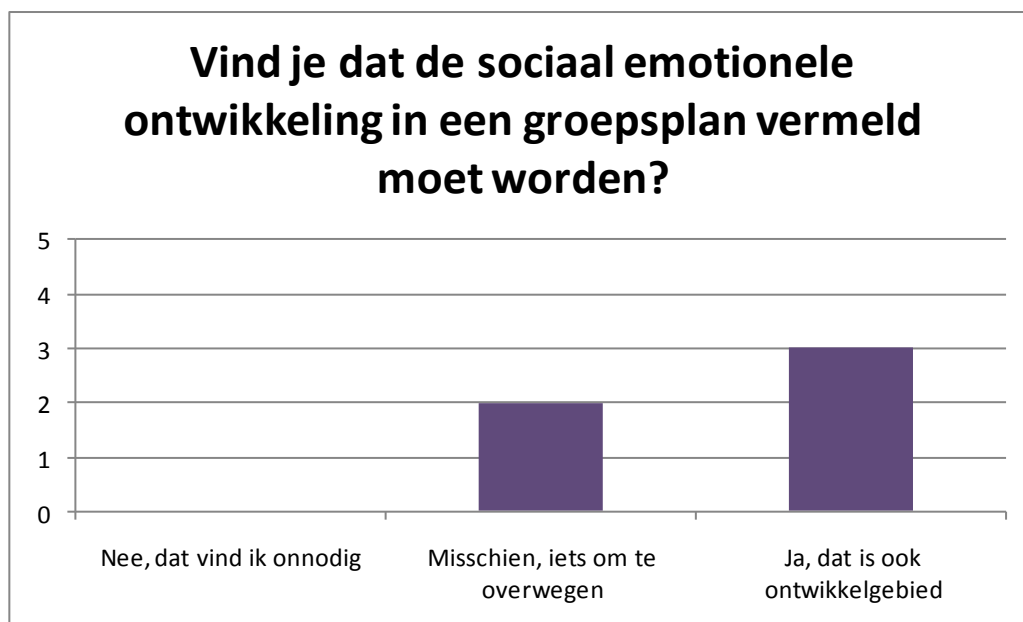
Als punt ter verbetering wordt genoemd dat het groepsplan helderder en overzichtelijker zou kunnen zijn, zodat de vertaalslag naar de praktijk gemakkelijker te maken is. Toch vindt iedere leerkracht dat de koppeling tussen het groepsplan en zijn/haar praktijk zichtbaar is. Volgens figuur 9 vinden vier van de leerkrachten dat zijn/haar manier van begeleiden in de klas grotendeels te lezen is in de groepsplannen. Eén leerkracht denkt zelfs dat zijn/haar manier van begeleiden duidelijk in het groepsplan te lezen is.

Figuur 9 Personeelsenquête; koppeling tussen het groepsplan en de praktijk.

- Welke onderdelen moeten volgens de leerkrachten verwerkt zijn in een groepsplan?

Voor de sociaal emotionele ontwikkeling van leerlingen wordt op Christelijke Basisschool De Arke geen apart groepsplan opgezet. Uit de personeelsenquête blijkt dat men dit ook niet nodig vindt (figuur 10). Wel vinden drie leerkrachten dat de sociaal emotionele ontwikkeling onderdeel moet zijn van het groepsplan. Twee leerkrachten vinden dat iets om te overwegen.

Figuur 10 Personeelsenquête; sociaal emotionele ontwikkeling in een groepsplan.

In de personeelsenquête heeft men genoteerd voor welk ontwikkelingsgebied er een groepsplan gemaakt moet worden. Op dit moment wordt op Christelijke Basisschool De Arke gewerkt met plannen voor de vakgebieden rekenen, spelling, technisch lezen en begrijpend lezen. De oudenquête wijst uit dat ouders dit voldoende vinden. Op de vraag voor welke ontwikkelingsgebieden er, naast de genoemde vakgebieden, een groepsplan gemaakt zou moeten worden gaf geen van de ouders antwoord. Volgens tabel 2 vinden de leerkrachten dat er overwogen zou moeten worden om ook voor taal een groepsplan te ontwikkelen. In tabel 3 staat het antwoord op de vraag of er, naast de onderdelen die we in het groepsplan verwerken, nog andere onderdelen in een groepsplan moeten worden opgenomen.

Ontwikkelingsgebieden groepsplan	Onderdelen groepsplan
Rekenen	Motoriek
Taal	Sociaal emotionele ontwikkeling
Spelling	
Technisch lezen	
Begrijpend lezen	

Tabel 2 Personeelsenquête; ontwikkelingsgebieden.

Tabel 3 Personeelsenquête; onderdelen.

Hoofdstuk 5: Conclusies en aanbevelingen

In dit hoofdstuk worden de belangrijkste conclusies uit het onderzoek geformuleerd en vindt een kritische reflectie op de betekenis van die uitkomsten plaats. Vervolgens worden aanbevelingen voor een vervolgtraject gegeven.

§5.1 Conclusies uit onderzoeksresultaten

Christelijke Basisschool De Arke wil graag onderwijs op maat bieden, zo staat in de schoolgids van de school beschreven. Differentiatie is het middel om dit doel te bereiken (Bokhorst, 2008). Het is noodzakelijk om de differentiatie die plaats vindt in de school goed in kaart te brengen en zo op een planmatige en handelingsgerichte wijze te werken (Clijsen, 2007). Het werken met groepsplannen is een geschikte vorm. Een groepsplan is een doelgericht, concreet en praktisch plan voor een bepaalde periode. Het bevat aanwijzingen voor onderwijs aan een groep leerlingen, op basis van informatie over de onderwijsbehoeften, waarmee de leerkracht bepaalde doelen beoogt. Door een groepsplan is het mogelijk het handelen van de leerkracht te structureren, te ordenen en te evalueren (Clijsen, 2007). Om effectief te werken met groepsplannen en het beoogd effect te behalen, het tegemoet komen aan de onderwijsbehoeften van iedere leerling, moet het groepsplan uit een aantal onderdelen voldoen: het vakgebied, de subgroepen, de onderwijsleerdoelen, de aanpak, de organisatie en de evaluatie. De fasen die doorlopen moeten worden bestaan uit het verzamelen en bundelen van de leerling-gegevens, het vertalen van deze gegevens in ondersteuningsbehoeften, het ontwerpen van een onderwijsaanbod, de uitvoering en de evaluatie (Clijsen, 2007).

Op Christelijke Basisschool De Arke wordt sinds 2002 gewerkt met groepsplannen. De groepsplannen waar mee gewerkt wordt zijn sinds die tijd regelmatig aangepast. Ze bevatten inmiddels de door Clijsen (2007) genoemde onderdelen en de verschillende fasen worden stapsgewijs doorlopen tijdens het werken met de groepsplannen. Toch zijn de leerkrachten van Christelijke Basisschool De Arke van mening dat er rondom het schrijven van en het werken met groepsplannen verbetering mogelijk is. De leerkrachten van Christelijke Basisschool De Arke willen graag een werkbaar groepsplan dat minder tijdsdruk veroorzaakt, haalbare doelen bevat en dat overzichtelijk, efficiënt en concreet is. Daarom is de volgende onderzoeksvraag gesteld: *Hoe kan het team van Christelijke Basisschool De Arke meer efficiënte groepsplannen ontwerpen, zodat de vertaalslag naar het praktisch handelen daadwerkelijk plaats vindt?*

Er is een onderzoek uitgevoerd naar hoe het werken met groepsplannen georganiseerd is en uitgevoerd wordt op Christelijke Basisschool De Arke. Een belangrijk onderdeel van het onderzoek is het meten van de mening van leerkrachten, leerlingen en ouders van Christelijke Basisschool De Arke. Die meting heeft met behulp van enquêtes plaatsgevonden.

Uit de onderzoeksresultaten is gebleken dat de gehele onderzoeksgroep het belang inziet van het werken met groepsplannen. De onderzoeksresultaten laten zien dat groepsplannen een geïntegreerd onderdeel uitmaken van het dagelijks handelen binnen Christelijke Basisschool De Arke. Alle leerkrachten hebben er namelijk ervaring mee en denken het doel en de functie van het groepsplan te kunnen omschrijven. Leerkrachten vinden ook dat de inhoud van het groepsplan terug te zien is in zijn/haar dagelijkse praktijk.

Naast deze positieve constatering komen uit de onderzoeksresultaten de hulpvragen van leerkrachten bij het schrijven van en werken met groepsplannen naar voren. Leerkrachten geven aan dat het schrijven van de groepsplannen behoorlijk tijdrovend is. Daarnaast is het beschrijven van de onderwijsbehoeften en de onderwijsleerdoelen soms moeilijk voor leerkrachten. En dat terwijl volgens Clijsen (2007) het vaststellen van de onderwijsbehoeften van leerlingen één van de belangrijkste onderdelen van het groepsplan is. Het blijkt dat niet iedere leerkracht de onderwijsleerdoelen per leerjaar en de doorgaande lijn goed in beeld heeft. Wanneer de onderwijsbehoeften en de onderwijsleerdoelen niet helder zijn voor een leerkracht is het stellen van doelen voor een groep leerlingen lastig. Pas bij realistisch en haalbaar gestelde doelen kan een plan efficiënt genoemd worden. Uit het onderzoek blijkt tevens dat het werken met een groepsplan komt niet altijd goed tot zijn recht wanneer duo collega's elkaar niet goed aanvullen.

Uit de ouderenquête blijkt dat ouders en/of verzorgers het werken met een gericht plan binnen het onderwijs belangrijk vinden, maar dat de aangeboden begeleiding aan hun kinderen vaker en explicieter ten gehore mag komen bij ouders en/of verzorgers.

Bovenstaande hulpvragen zijn een belemmering voor de vertaalslag van het fysieke groepsplan naar de daadwerkelijke uitvoering ervan in de praktijk. Door in dit onderzoek aan te sluiten bij deze hulpvragen en passende aanbevelingen te geven voor een vervolgtraject zal het team van Christelijke Basisschool De Arke efficiënter werken met groepsplannen.

§5.2 Aanbevelingen

‘Hoe kan het team van Christelijke Basisschool De Arke meer efficiënte groepsplannen ontwerpen, zodat de vertaalslag naar het praktisch handelen daadwerkelijk plaats vindt?’. Deze praktijkvraag is geformuleerd bij de start van het onderzoek. Hieronder wordt het antwoord op deze vraag gegeven in de vorm van aanbevelingen voor een eventueel vervolgtraject.

Er zijn vele punten ter tevredenheid over het werken met groepsplannen op Christelijke Basisschool De Arke door de leerkrachten genoemd, maar er zijn ook hulpvragen naar voren gekomen. Zo blijkt dat het voor sommige leerkrachten lastig is om de onderwijsbehoeften van leerlingen helder te formuleren. Volgens Clijsen (2007) is het vaststellen van de onderwijs- en ondersteuningsbehoeften één van de belangrijkste onderdelen van het groepsplan. Pameijer & van Beukeringen (2006) stellen dat, wanneer men op zoek gaat naar de onderwijsbehoeften van leerlingen, de volgende vraag gesteld moet worden: ‘Wat heeft dit kind op deze school, met deze klasgenootjes en deze leerkracht nodig om een bepaald pedagogisch en/of didactisch doel te behalen?’. Op deze vraag zijn vele antwoordmogelijkheden. Als hulpmiddel is in bijlage 6 een overzichtelijke lijst met voorbeeldzinnen opgenomen. Uiteraard kan deze aangevuld worden. Het is aan te raden deze lijst te gebruiken bij het formuleren van de onderwijsbehoeften van de leerlingen.

Naast het formuleren van de onderwijsbehoeften van leerlingen vinden een aantal leerkrachten het lastig om de onderwijsleerdoelen te stellen. Juist de doelen zijn een belangrijk onderdeel van het groepsplan. Pas wanneer de doelen realistisch, haalbaar en helder in kaart gebracht zijn kan gezocht worden naar een passende aanpak. De deskundigheid van de leerkracht is hierbij van groot belang (Clijsen, 2007). Het valt aan te bevelen om de kerndoelen die gesteld worden per leerjaar en vakgebied tijdens het schrijven van het groepsplan ernaast te leggen. Lijsten met de kerndoelen zijn te vinden op internet, maar ook in de lesmethode staat een overzichtelijke lijst met de kerndoelen per leerjaar. Een mogelijkheid is om de kerndoelen een vaste plek te geven in het groepsplan, waarbij de leerkracht als een soort checklist af kan vinken welke doelen bereikt zijn. Dit vergt een administratieve klus vooraf, omdat voor elk leerjaar en elk vakgebied de doelen in het groepsplan verwerkt moeten worden, maar wanneer dit eenmaal verwerkt is kan het jarenlang gebruikt worden. De leerkracht weet op deze manier zeker dat hij onderwijsleerdoelen stelt die passend zijn bij de groep.

De leerkrachtenenquête heeft uitgewezen dat leerkrachten de sociaal emotionele ontwikkeling graag als onderdeel van het groepsplan willen zien. Op dit moment heeft de sociaal emotionele ontwikkeling van leerlingen geen structurele plek in het groepsplan waar Christelijke Basisschool De Arke mee werkt. Clijsen (2007) vindt een groepsplan pas effectief wanneer pedagogische aandachtspunten geïntegreerd worden in een didactisch groepsplan. Het is een goede optie om de sociaal emotionele ontwikkeling van leerlingen te verweven in het groepsplan. Het kan ook een vaste plek krijgen in bijvoorbeeld de analyse, waarbij gespreks- en observatiegegevens genoemd worden. Op deze manier wordt de sociaal emotionele ontwikkeling geïntegreerd in het groepsplan.

Op Christelijke Basisschool De Arke werken een aantal collega's deeltijd. Dat houdt in dat een groep leerlingen door meerdere leerkrachten begeleid wordt. Een groepsplan komt pas goed tot zijn recht wanneer duocollega's elkaar aanvullen. Duocollega's moeten elkaars kwaliteiten onderkennen en daar gebruik van maken in de verdeling van de taken. Vaak wordt een verdeling gemaakt bij het schrijven van de plannen, maar het is verstandig om de doelen en de evaluatie in overleg te formuleren. Goed overleg en een duidelijke overdracht maakt het werken met de groepsplannen effectiever en de vertaalslag naar de praktijk makkelijker.

Uit het onderzoek blijkt dat leerlingen zich bewust zijn van de niveauverschillen tussen leerlingen en van de differentiatie die de leerkracht toepast in de klas. Leerkrachten kunnen daar optimaal gebruik van maken door de leerdoelen en de inhoud van het leeraanbod te bespreken met leerlingen. Volgens Frankl (2005) zullen leerlingen op deze manier hun leerproces beter begrijpen, willen ze betrokken zijn bij het bepalen van de doelen en nadenken over de wijze waarop de doelen bereikt kunnen worden. Op Christelijke Basisschool De Arke valt op dit punt behoorlijk wat winst te behalen. Het onderzoek wijst namelijk uit dat slechts een klein deel van de leerkrachten de inhoud van het groepsplan bespreekt met ouder(s) en leerling. Het is een aanbeveling aan de leerkrachten waard om de inhoud van het groepsplan te bespreken met leerlingen, omdat het de betrokkenheid bij het leren vergroot en zorgt voor een gevoel van eigenwaarde. Het kan individueel, in groepjes of zelfs groepsbreed besproken worden. Leerlingen hebben het gevoel het groepsplan samen met de leerkracht aan te gaan.

De ouderenquête wijst uit dat een merendeel van de ouders en/of verzorgers graag beter en vaker geïnformeerd wil worden over de inhoud van het groepsplan. Zoals eerder genoemd in de vorige aanbeveling blijkt uit de onderzoeksresultaten inderdaad dat slechts een klein deel van de leerkrachten de inhoud van het groepsplan bespreekt met ouders en/of verzorgers. De leerkrachten van Christelijke Basisschool De Arke kunnen ouders en/of verzorgers tijdens gesprekken een toelichting geven over de manier waarop hun kind begeleid wordt. Tijdens de informatieavond in de tweede week van het schooljaar kan uitleg gegeven worden over hoe er op Christelijke Basisschool De Arke gewerkt wordt met groepsplannen, hoe de doelen gesteld worden en hoe vanuit daar de begeleiding gegeven wordt. Wanneer dit schoolbreed wordt afgesproken, worden ouders en/of verzorgers daarover op deze manier structureel geïnformeerd.

De aanbevelingen, gebaseerd op de opgebrachte onderzoeksresultaten en de literatuur, zullen zorgen voor een meer effectieve en efficiënte manier van werken met groepsplannen binnen Christelijke Basisschool De Arke en geven daarmee een concreet antwoord op de praktijkvraag die aan het begin van het onderzoek gesteld is. Een vervolgtraject is dankzij de overzichtelijke aanbevelingen gemakkelijk op te pakken.

Literatuurlijst

Christelijke Basisschool De Arke (2011). *Schoolplan 2011 – 2015*.

Bokhorst, K. (2008). *Praktijkboek Interne Begeleiding*. Baarn: HB-uitgevers.

Bosker, R. (2005). *De grenzen van gedifferentieerd onderwijs*. Groningen: Rijksuniversiteit.
Beschikbaar op <http://redes.eldoc.ub.rug.nl/FILES/root/2005/r.j.bosker/bosker.pdf>

Clijsen, A., Gijzen, W., Lange, de, S. & Spaans, G. (2007). *1-zorgroute, naar handelingsgericht werken*. WSNS+/KPC groep.

Dijksma, S. (25 juni 2007). *Brief over uitwerking passend onderwijs aan tweede kamer*.
Beschikbaar op
http://www.cedgroep.nl/primaironderwijs/themaas/passendonderwijs/~media/Documenten/sector%20PO/Brief_aan_Tweede_Kamer_uitwerking_Passend%20onderwijs_25%2006%202007.ashx

Dijksma, S. (2 november 2009). *Brief staatsecretaris tweede kamer, nieuwe koers Passend Onderwijs*. Beschikbaar op <http://www.besturenraad.nl/pdf/passend-onderwijs-brief-ocw-2-11-2009.pdf>

Dulk, den, H. (2008). *Handelingsplanning in het voortgezet onderwijs*. Baarn: HB-uitgevers.

Frankl, C. (2005). Managing individual education plans: reducing the load of the special educational needs coordinator. *'Support for learning'* v20 n2 p77-82

Huijgens, M. & Wiel, van der, M. (2008). *Werkboek effectieve handelingsplanning. In 15 stappen naar een handelingsgericht plan*. Baarn: HB-uitgevers.

Huijgens, M. & Wiel, van der, M. (2007). *Effectieve handelingsplanning. De basis voor een zorgstructuur in het primair onderwijs*. Baarn: HB-uitgevers.

Imants, J., Aalsvoort Van der, G. M., Brabander de, C. J. & Ruijsenaars, A. J. J. M. (2001). The role of the special services coordinator in Dutch primary schools. *International Journal of Educational Research* 37, blz. 715-732

Lowyck, J. & Verloop, N. (2003). *Onderwijskunde, een kennisbasis voor professionals*. Groningen: Noordhoff uitgevers.

Pameijer, M. & Beukering van, T. (2006). *Handelingsgericht werken: een handreiking voor de interne begeleider*. Leuven: Acco.

Vernooij, K. (2008) *Omgaan met verschillen nader bekeken. Wat werkt?* Beschikbaar op <http://www.onderwijsmaakjesamen.nl/actueel/omgaan-met-verschillen-nader-bekeken-wat-werkt>

Wit, de, X. (2008). *Orthopedagogisch en orthodidactisch handelen in het onderwijs*. Soest: Nelissen.

Bijlagen

1. Matrix onderzoeksinstrumenten

	Observatie	Enquête	Literatuur
Wat is de functie van het groepsplan?			X
Wat is het doel van het groepsplan?			X
Op welke wijze wordt een effectief groepsplan vorm gegeven?			X
Welke onderdelen worden in een groepsplan verwerkt?	X		X
Wat is de positie van een individueel handelingsplan t.o.v. het groepsplan?			X
Wat is de visie van Christelijke Basisschool De Arke t.a.v. zorg?		X	
Hoeveel ervaring is er op Christelijke Basisschool De Arke met groepsplannen?	X	X	
Hoe ervaren leerlingen het werken met niveauverschillen binnen de groep?	X	X	
Hoe worden de ouders en leerlingen geïnformeerd over de inhoud van het groepsplan?		X	
Hoe ervaren leerkrachten het werken met groepsplannen in de praktijk?		X	
Waar liggen de hulpvragen van de leerkrachten van Christelijke Basisschool De Arke bij het schrijven van een groepsplan?		X	
Waar liggen de hulpvragen van de leerkrachten van Christelijke Basisschool De Arke bij het werken met een groepsplan?		X	
Welke onderdelen moeten volgens leerkrachten verwerkt zijn in een groepsplan?		X	

2. Observatielijst groepsplan

Op welke plaats ligt het groepsplan binnen de school?	<i>Op Christelijke Basisschool De Arke worden de digitale groepsplannen opgeslagen op de server in het juiste mapje. De fysieke versie komt in de gele groepsmap achter het tabblad van het bijbehorende vakgebied.</i>
Uit welke onderdelen bestaat het groepsplan?	<i>Het groepsplan waar op Christelijke Basisschool De Arke mee wordt gewerkt bestaat, naast de feitelijke gegevens (groep, leerkracht, vakgebied, looptijd), uit de volgende onderdelen:</i> <i>Stap 1: Toetsresultaten en analyse (observatie- en gespreksgegevens) per leerling.</i> <i>Stap 2: Clustering (ondergemiddeld, gemiddeld, bovengemiddeld).</i> <i>Stap 3: Per geclusterde groep de doelen en de onderwijsbehoeften en daarnaast de aanpak.</i> <i>Stap 4: Evaluatie per geclusterde groep.</i>
Voor welke vakgebieden wordt een groepsplan opgesteld?	<i>Voor de groepen 1 en 2 ordenen en taal.</i> <i>Voor de groepen 3 tot en met 8 technisch lezen, begrijpend lezen, rekenen, spelling.</i>
Is er aandacht voor de sociaal-emotionele ontwikkeling?	<i>Weinig. Alleen in de analyse staat soms een korte notatie over een eventuele blokkade in de sociaal emotionele ontwikkeling.</i>
Op welke wijze wordt een indeling in niveaugroepen gemaakt?	<i>Op basis van de toetsresultaten (CITO, methodegebonden en methodeongebonden)</i>
Zie je de niveaus en doelen uit het groepsplan terug in de praktijk?	<i>De gemaakte clustering is terug te zien in de praktijk door de verlengde of verkorte instructie en door het leeraanbod (zon, maan of ster).</i>
Hoe vaak wordt er naar het groepsplan gekeken gedurende de les?	<i>Tijdens de observatie werd gedurende de les niet naar het groepsplan gekeken.</i>
Wordt er gewerkt met individuele handelingsplannen naast het groepsplan?	<i>Ja, een aantal leerlingen met een leer- of ontwikkelingsachterstand hebben een eigen leerlijn en een individueel handelingsplan.</i>

3. Enquête leerkrachten Christelijke Basisschool De Arke

Beste collega's,

In het kader van mijn opleiding, de Master Special Educational Needs aan de Hogeschool Windesheim, doe ik een onderzoek naar het werken met groepsplannen.

Het werken aan en vooral het werken met groepsplannen houdt ons als team al enige jaren bezig. We zijn ons daarin constant aan het ontwikkelen. Binnen onze vereniging zijn de interne begeleiders inmiddels bezig het format en de diverse onderdelen van onze groepsplannen te verbeteren.

Ik wil gaan onderzoeken hoe we het werken aan de groepsplannen en het uitvoeren ervan in de praktijk kunnen optimaliseren.

Ik ben benieuwd naar jullie ervaringen en opvattingen over het werken met groepsplannen.

Daarom vraag ik jullie om de bijgaande anonieme vragenlijst in te vullen en voor woensdag 19 april aanstaande bij mij in het postvakje in te leveren.

Ik verzoek jullie om één antwoord aan te kruisen dat het beste je mening weergeeft.

De resultaten van de vragenlijsten verwerk ik in een onderzoeksverslag dat ik ter inzage beschikbaar stel.

Bedankt voor de medewerking!

Griete Wiebenga

Werken met groepsplannen in het primair onderwijs

Christelijke Basisschool De Arke

Kruis aan welk antwoord het meest van toepassing is.

1. In welke bouw ben je werkzaam?

- ☐ Onderbouw (groep 1-2-3)
- ☐ Middenbouw (groep 4-5-6)
- ☐ Bovenbouw (groep 7-8)
- ☐ Andere functie

2. In welke mate ben je bekend met een groepsplan?

- ☐ Ik heb er nog nooit mee gewerkt – *vul dan alleen de vragen in waar je antwoord op kunt geven*
- ☐ Ik heb er al een keer mee gewerkt.
- ☐ Ik maak regelmatig een groepsplan.

3. Weet je wat de functie en het doel van een groepsplan is?

- ☐ Daar heb ik (nog) geen idee over.
- ☐ Ik denk dat ik daar inhoudelijk wel iets over weet te vertellen.
- ☐ Ik kan omschrijven wat de functie en het doel van een groepsplan is.

4. Vind je dat een groepsplan meerwaarde heeft t.o.v. een individueel handelingsplan?

- ☐ Ik zou het niet weten.
- ☐ Nee, ik zie er de meerwaarde niet van in.
- ☐ Ja, ik vind dat een groepsplan meerwaarde heeft.

5. Een groepsplan invullen kost mij veel tijd.

- ☐ Mee oneens.
- ☐ Beetje mee eens.
- ☐ Mee eens.

6. Op basis van welke gegevens vind je dat een groepsplan bijgesteld moet worden?

- ☐ Op basis van methodegebonden toetsresultaten.
- ☐ Op basis van CITO toetsresultaten.
- ☐ Op basis van observaties van, en gesprekjes met leerlingen.
- ☐ Op basis van al deze gegevens.

7. Hoe vaak vind je dat een groepsplan bijgesteld zou moeten worden op jaarbasis?

- ☐ 2 keer per jaar.
- ☐ 3 keer per jaar.
- ☐ 4 keer per jaar.
- ☐ Voor of na elke vakantie.

8. Vind je dat de sociaal emotionele ontwikkeling in een groepsplan vermeld moet worden?

- ☐ Nee, dat vind ik onnodig.
- ☐ Misschien, iets om te overwegen.
- ☐ Ja, dat is ook ontwikkelgebied.

9. Voor welke ontwikkelingsgebieden (bijvoorbeeld: rekenen, taal, spelling, motoriek) moet volgens jou een groepsplan worden gemaakt?

10. Moeten er volgens jou nog andere onderdelen in een groepsplan worden opgenomen? Zo ja, welke?

11. Bespreek je het groepsplan of de aanpak met leerling en/of ouder(s)?

- ☐ Nee
- ☐ Ja, met de leerling.
- ☐ Ja, met de ouder(s).
- ☐ Ja, met leerling en ouder(s).

12. Is jouw manier van begeleiden in de klas duidelijk terug te lezen in het groepsplan?

- ☐ Nee, ik denk niet dat mijn aanpak in de klas duidelijk terug te lezen is in het groepsplan.
- ☐ Grotendeels is mijn aanpak in de klas terug te lezen in het groepsplan.
- ☐ Ja, mijn aanpak in de klas is duidelijk terug te lezen in het groepsplan.

13. Ben je tevreden over het werken met groepsplannen op de Arke?

- ☐ Nee (ga door naar vraag 14)
- ☐ Redelijk
- ☐ Ja (ga door naar vraag 14)

14. Zo nee, wat zou je willen veranderen? Zo ja, waar ben je tevreden over?

Bedankt voor het invullen van deze enquête!

4. Enquête ouders/verzorgers Christelijke Basisschool De Arke

Aan alle ouders/verzorgers van de leerlingen van basisschool De Arke,

In het kader van mijn opleiding, de Master Special Educational Needs aan de Hogeschool Windesheim, doe ik een onderzoek naar het werken met groepsplannen binnen de school. Een groepsplan is een plan van aanpak en begeleiding dat gedurende een periode toegepast wordt om leerlingen gericht te helpen zich te ontwikkelen op hun eigen niveau. Zo'n groepsplan wordt regelmatig geëvalueerd en bijgesteld door de leerkracht, in samenwerking met de intern begeleider. Mijn doel van dit onderzoek is om het werken met groepsplannen en het uitvoeren ervan in de klas te optimaliseren, zodat iedere leerling het aanbod krijgt dat hij of zij nodig heeft.

Ik ben benieuwd naar uw mening over het werken met groepsplannen. Daarom vraag ik u om de anonieme vragenlijst op de achterkant van dit blad in te vullen en voor donderdag 21 april aanstaande weer met uw kind mee te geven naar school.

Ik verzoek u om één antwoord aan te kruisen dat het beste uw mening weergeeft.

De resultaten van de vragenlijsten verwerk ik in een onderzoeksverslag dat ik graag ter inzage beschikbaar stel.

Bedankt voor uw medewerking!

Griete Wiebenga

Werken met groepsplannen in het primair onderwijs

Christelijke Basisschool De Arke

Kruis aan welk antwoord het meest van toepassing is.

1. Wist u dat leerlingen op de Arke begeleid worden aan de hand van groepsplannen?

- ☐ Nee
- ☐ Ja

2. Hoe vindt u dat u geïnformeerd wordt over de begeleiding van uw kind op school?

- ☐ Daar word ik niet over geïnformeerd.
- ☐ Daar zou ik beter over geïnformeerd willen worden.
- ☐ Dat word ik voldoende over geïnformeerd.

3. In een groepsplan wordt de groep verdeeld in subgroepen. Over het algemeen is de verdeling op te vatten als: ondergemiddeld, gemiddeld, bovengemiddeld. Wat vindt u ervan dat de groep op deze manier verdeeld wordt?

- ☐ Dat lijkt me niet nodig.
- ☐ Daar heb ik geen idee van.
- ☐ Dat is van groot belang.

4. Binnen De Arke werken we met groepsplannen voor technisch lezen, begrijpend lezen, rekenen en spelling. Voor welke ontwikkelingsgebieden (bijvoorbeeld: rekenen, taal, spelling, motoriek) moet volgens u nog meer een groepsplan gemaakt worden?

5. Vindt u dat de sociaal emotionele ontwikkeling in een groepsplan vermeld moet worden?

- ☐ Nee, dat vind ik onnodig.
- ☐ Misschien, iets om te overwegen.
- ☐ Ja, dat vind ik een belangrijk ontwikkelingsgebied.

5. Enquête leerlingen groep 5 t/m 8 Christelijke Basisschool De Arke

Beste jongens en meisjes,

Hieronder staan een aantal vragen over het werken op onze school. Ik wil graag jullie mening daarover horen.

Per vraag mag je één antwoord aankruisen. Kies het antwoord dat het beste bij je mening past.

Als je klaar bent leg je het papier op de hoek van de tafel. Je hoeft je naam er niet op te schrijven.

Bedankt voor jullie medewerking!

Juf Griete

Werken met groepsplannen in het primair onderwijs

Christelijke Basisschool De Arke

Kruis aan welk antwoord het meest van toepassing is.

1. Hoe vind jij het dat jouw groep bij sommige vakken verdeeld wordt in verschillende niveaus (zon, maan, ster)?

- ☐ Ik vind het niet leuk dat we op verschillende niveaus werken.
- ☐ Dat maakt mij niks uit.
- ☐ Ik vind het prettig om op mijn eigen niveau te werken.

2. Kun je in jouw groep goed zien dat er op verschillende niveaus gewerkt wordt?

- ☐ Nee
- ☐ Soms
- ☐ Ja

3. Krijg je genoeg hulp en uitleg van jouw juf of meester?

- ☐ Nee, ik zou graag meer hulp en uitleg krijgen.
- ☐ Meestal wel.
- ☐ Ja, ik krijg genoeg hulp en uitleg.

4. Krijg je genoeg uitdaging (werk waar je moeite voor moet doen) van jouw juf of meester?

- ☐ Nee, ik zou graag meer uitdaging krijgen.
- ☐ Meestal wel.
- ☐ Ja, ik krijg genoeg uitdaging.

Bedankt voor het invullen van deze enquête!

6. Lijst met onderwijsbehoeften

Naam:
Datum:
Ingevuld door:

Dit kind heeft:	Voorbeeldzinnen:
een instructie nodig...	- waarbij de leraar voordoet en hardop denkt - die de betekenis van keersommen verheldert die haar sterke visuele kant benut ter compensatie van het zwakke gehoor (bijvoorbeeld plaatjes, foto's , stripverhalen) - die vooral auditief is (hardop voorlezen, instructie binnen verhaal, liedje of rijmpje) - die verkort is (doelen, kernpunten en oplossingsstrategieën kort bespreken waarna kind zelfstandig aan het werk kan) - die verlengd is (activeren basisvaardigheden, begeleide in-oefening en ondersteuning bij het toepassen van de strategie)
opdrachten nodig...	- die op of net <i>onder</i> het niveau liggen zodat hij de komende maand vooral succeservaringen kan opdoen - die op of net <i>boven</i> het niveau liggen zodat hij voldoende uitdaging krijgt - die overzichtelijk zijn door een sobere lay-out met zo weinig mogelijk afleiding van plaatjes - waarbij hij alleen de antwoorden hoeft in te vullen - met uitgewerkte voorbeelden
(leer)activiteiten nodig...	- die aansluiten bij zijn belangstelling voor ... - die structuur bieden en zelfcorrigerend zijn, zodat hij direct feedback krijgt - die de denkhandelingen concreet ondersteunen (bijvoorbeeld getallenlijn) - die erop gericht zijn om de leertijd zo goed mogelijk te besteden - die opgedeeld zijn in kleinere deelactiviteiten - die hem uitdagen (uitbreiding: plustaken of verdieping) - die ruimte laten voor eigen keuze en inbreng

feedback nodig...	- die consequent en direct op het gewenste gedrag volgt - waarbij de inzet/inspanning wordt benadrukt ('Je hebt 10 minuten helemaal zelfstandig gewerkt!') - waarbij de succeservaringen worden benadrukt - die in een grafiekje is weergegeven zodat hij zijn vorderingen goed kan volgen en zich minder met de andere kinderen gaat vergelijken
groepsgenoten nodig ...	- met wie hij samenwerkend kan leren - die accepteren dat hij anders reageert in onverwachte situaties - die hem vragen mee te spelen in de pauze - die zijn clowneske gedrag negeren en er niet om lachen - die hem niet uidagen door te rijmen op zijn naam
een leraar nodig...	- die de overgangen tussen de activiteiten structureert - die de instructie terugvraagt, controleert en samen met hem evalueert (responsieve instructie) - die let op zijn taakbeleving en deze voorafgaand, tijdens en na de taak met hem bespreekt - die vriendelijk en beslist is - die positieve interne attributies bij succes benadrukt - die situaties creëert waarin zijn sterke kanten (behulpzaam en sociaalvaardig) naar voren komen - die doelgericht (flexibel) kan differentiëren - die hem complimenteert met zijn inzet - die hem begrijpt waar hij moeite mee heeft - die een neutrale, rustige, wat laconieke houding aanneemt - die steun biedt bij het omgaan met zijn vaak heftige emoties(en de strijd negeert die hij soms oproept) - die voorspelbaar is in gedrag, houding en activiteiten aanbod - die hem voorbereidt op de leswisselingen
overige, zoals...	- een leeromgeving nodig die - ondersteuning nodig die